

Колесникова Тетяна Олександрівна,
Директор науково-технічної бібліотеки Дніпропетровського національного університету
залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна.
49010, м. Дніпропетровськ, вул. Академіка Лазаряна, 2.
тел. (056) 794-36-05; (056) 373-15-08; (056) 373-15-71
e-mail: lib@b.diit.edu.ua

УДК 316.77 + 02 : 004

БІБЛІОТЕЧНІ МІФИ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Стаття присвячена аналізу ситуації щодо процесів міфотворення та виокремленню в різні групи сучасних бібліотечно-інформаційних міфів. Розглянуто питання репродукції міфів бібліотечної сфери, як явища соціальної комунікації, що не тільки відображає дійсність, але й має можливість конструювати її.

Ключові слова: бібліотечно-інформаційний міф, міфотворення, магичне ім'я, архетип, соціальна комунікація, бібліотечна інтеграція, інформатизація бібліотек, бібліотека ВНЗ.

Статья посвящена анализу ситуации в процессах создания мифов и выделению в разные группы современных библиотечно-информационных мифов. Рассмотрены вопросы репродукции мифов библиотечной сферы, как явления социальной коммуникации, не только отображающее действительность, но и имеющее возможность ее конструировать.

Ключевые слова: библиотечно-информационный миф, создание мифов, магическое имя, архетип, социальная коммуникация, библиотечная интеграция, информатизация библиотек, библиотека ВУЗа.

This article analyzes the situation in the processes of creation myths and the allocation of different groups of modern library and information myths. The problems of reproduction myths library sphere, as the phenomenon of social communication, not only showing the reality, but also has the possibility of its design.

Keywords: Library and Information myth, creation myths, magical name, archetype, social communication, library integration, computerization of libraries, library of higher educational institution (university).

Актуальність даної теми пов'язана з появою нової моделі регуляції та трансляції соціального досвіду – інформаційних електронних ресурсів. Із зміною ролі інформації в житті соціуму, появою новітньої тріади понять: інформація – комунікація – управління, змінюється і роль бібліотек. Бібліотека стає базовою соціально-комунікаційною структурою, яка концентрує комунікаційну культуру суспільства і забезпечує комунікаційні процеси з використанням документів, інформації і знань [1, с.51]. Це потребує значного переосмислення наших уявлень щодо сутності історико-культурних та освітньо-наукових традицій бібліотечної діяльності в суспільстві.

Розглядаючи бібліотечні міфи як феномен, що протягом історичного розвитку змінюється, можна відзначити істотний вплив на них відомих «інформаційних революцій», які докорінно змінювали суспільство. Найвідоміші революції, в основі яких лежали чотири епохальних відкриття - винаходи мови, писемності, друкарства та новітніх інформаційних технологій [2], - стали підґрунтям для визначення усних, письмових, документних та електронних форм регуляції та трансляції соціального досвіду.

Комп'ютерна фаза розвитку комунікативних технологій радикально трансформує механізм відтворення нових міфів, і вони набувають принципово нові форми існування. В трансформованому мультикомунікативному просторі виникає ефект гіпертекстуальності нового міфу; він починає існувати в «розподіленій» формі між багатьма трансляторами та інформаційними каналами [3]. В той же час, з точки зору філософії та соціології, репродукція міфів, як явище соціальної комунікації, не тільки відображає дійсність, але й має можливість конструювати її.

У вивчення процесів міфотворення в комунікативному просторі накопичено достатньо значний науковий наробок, пов'язаний з працями У. Еко, В. О. Ільганаєвої, М. Колесникової, В. П. Леонова, М. Мак-Люена, С. Г. Матлиної, А. В. Соколова, Т. Филиппової, А. Т. Щедрина та ін. В своїх дослідженнях автори розглядають ресурсну та соціокультурну концепції інформаційного середовища як важливе методологічне підґрунтя дослідження буття міфів в просторі соціальних комунікацій, аналізують трансформацію механізму відтворення нових міфів в різних фазах комунікативних технологій, відмічають виникнення ефекту гіпертекстуальності нових міфів.

В той же час слід відмітити недостатню розробленість цієї теми українськими фахівцями в області бібліотечної справи. Відсутність комплексного дослідження еволюції виникнення та сучасного стану бібліотечно-інформаційних міфів на українському підґрунті визначають актуальність розвитку цієї проблеми.

Метою даного дослідження є аналіз ситуації щодо процесів міфотворення та узагальнення сучасних бібліотечно-інформаційних міфів.

Для досягнення цієї мети необхідно розв'язати наступні завдання:

- провести контент-аналіз праць вчених та практиків бібліотечно-інформаційної справи з теми дослідження;
- виокремити та охарактеризувати окремі бібліотечно-інформаційні міфи.

Міф – поняття неоднозначне. Древні греки **міфом** (грец. *mythos* – переказ, легенда) називали розповіді про богів, обожнених героїв, історичні події, явища природи, створення та устрій космосу тощо [4, с. 533]. У сучасній повсякденній мові міфами називають вигадані, недостовірні заяви, які необгрунтовано претендують на істинність та правдивість; це те, у що можна вірити, але воно обов'язково буде правдою. Або, іншими словами, міфи фіксують у масовій свідомості інформацію передусім інтуїтивного, а не емпіричного, заснованого на чуттєвому досвіді, походження. Ця інформація має сакральний характер, є гарантом стабільності соціуму і джерелом знання про генезу буття. Наукова ж свідомість оцінює міфологію як необхідне і природне духовне супроводження будь якого суспільства, що виконує важливі соціальні місії.

Міфотворення в різних формах є важливою частиною розвитку духовної культури. Ці процеси є універсальними за своїм характером; вони діють і в архаїчному суспільстві, і в епоху цивілізації. Комунікативний аналіз культури відкриває можливість побачити залежність її глобальних змін від засобів передачі та фіксації інформації, від якісних змін в просторі соціальних комунікацій; він дозволяє виявити як суттєві елементи механізму відтворення міфологічних уявлень про світ, так і його еволюцію як суперечного цілого.

Народившись під час усної фази інформаційного обміну, передаючись вербально (тобто, словесно) з покоління в покоління, **міф, як утілений в слові містичний символ, синтез знання, віри і вигадок**, гіперактивно поширюється в наші дні. Комп'ютерна фаза розвитку комунікаційних технологій радикально трансформувала механізм відтворення нових міфів. В сучасному соціокомунікативному просторі на індивідуальну свідомість насунулась і продовжує наступати некерована інформаційна лавина – ЗМІ, Інтернет, мобільний зв'язок тощо. Доступність інформації та практично миттєве її поширення по різних інформаційним каналам веде до виникнення ефекту гіпертекстуальності нового міфу [3]. Враховуючи те, що міф пов'язаний з реальною дійсністю і тому є джерелом знання, містичні якості міфу не засвідчуються здоровим глуздом, тому він потребує лише віри. Тобто, **міфу довіряють** тому, що він **володіє силою художньої вигадки**.

В залежності від цільового призначення міфи поділяють на політичні, релігійні, соціальні, професійні тощо. Безумовно, **бібліотечні міфи** слід відносити до **професійних**.

Для актуалізації міфу необхідно в масовій свідомості затвердити *магічне ім'я*, або сюжетний архетип. *Архетип* – це первісні уявлення, первинний образ фантазії, форма без змісту, що її актуалізують зовнішні обставини [5, с. 500] або «засвідельствованная языковая форма, исходная для позднейших продолжений и последующего развития» [1, с. 42]. Наприклад, для етнічних сюжетних архетипів характерними є: для грузина – виноградна лоза, гори, хижі птахи, кинджал, шашлик; для японця – сакура, море, схід сонця, гори, кімоно; для араба – пустеля, сонце, верблюди, джерело; для голанця – море, кораблі, вітряки, тюльпани; для українця – мати-земля, річки, поля, сонце, кургани, сокіл, калина тощо.

Якщо розглядати сучасний професійний бібліотечний міф, то важливо окреслити його своєрідні архетипи, які в якості магічного імені (незважаючи на зовсім мізерний час) вже дещо затвердились в свідомості суспільства. Це можуть бути, наприклад, електронна бібліографія, автоматизована книговидача, електронний каталог, медіаресурси, бібліотечно-інформаційні корпорації, віртуальна довідка, інформаційна культура, гіпертекст та ін. На думку авторки, саме з ними пов'язана актуалізація міфів, притаманних інформатизації суспільства. Привабливість та деяка чарівність цих міфів, оточених таємничим та захоплюючим ореолом розуму, пізнання та культури, в тому, що вони експлуатують таке величезне та багатообіцяюче науково-технічне досягнення як інформаційно-комп'ютерні комунікації.

Загальні властивості міфічного мислення (невід'єднаність людини і світу, прагнення до ладу у соціумі та в душі людини, пояснення сутності об'єктів через історію їх творення тощо) дозволяють вважати найбільш поширеними як в суспільстві взагалі, так зокрема і в бібліотечній спільноті наступні міфи:

• *Міф про чудо інформатизації*. Цей міф конструє особливий склад мислення і є своєрідним „магічним кристалом” (за висловом О. С. Пушкіна), який створює для нас проекцію майбутнього. Магічний кристал ядро висвітлює деякі деталі, а інші, навпаки, уводить в тінь чи робить їх зовсім невидимими [6, с. 29-30]. Сюжет міфу в тому, що інформатизація, яка характеризується комп'ютеризацію, автоматизацію, розвитком телекомунікацій та засобів зв'язку, дозволить вирішити всі проблеми. Як тільки ми впровадимо нові бібліотечні технології, то отримаємо розв'язання всіх проблемних питань: держава визнає необхідність пріоритетного розвитку бібліотек в суспільстві, посилить їх фінансування, бібліотеки перетворяться в інформаційні центри на базі суцільної комп'ютеризації, вони зможуть опосередковано впливати на покращання ситуації в державі, прийде і підвищення статусу професії бібліотекаря, зміниться на краще

матеріальне становище працівників тощо. Тобто, має місце фетишизація можливостей комп'ютера та Інтернет [7].

Наприклад, створена для нас „магічним кристалом” та проекція майбутнього, яка ярко сяє, це сюжет про те, що автоматизація значно скоротить матеріальні затрати, час, суттєво покращить якість обслуговування читачів та ін. В тіні ж залишаються неймовірні труднощі, пов'язані з перехідним періодом бібліотек від аналогових класичних до автоматизованих. Саме в цей час бібліотеки переживають робочі навантаження на кожного працівника вдвічі більші, а матеріальні витрати на машинний парк, охоронні системи, витратні матеріали, програмне забезпечення, послуги комп'ютерних фахівців і лінгвістів ні з чим і порівняти. Для всіх вже є очевидним і те, що управління великими цифровими фондами – процес складніший та дорожчий, ніж управління порівняльними друкованими фондами. Необхідно додати до цього і психологічні стреси бібліотекарів, пов'язані як взагалі зі зміною стереотипів, так зокрема і з професійними проблемами (необхідність удосконалення навичок комп'ютерного користувача, підвищення вимог до професійної компетенції, інформаційна безпека фондів тощо). На цьому фоні ті бібліотеки, які вже запровадили автоматизацію всіх або майже всіх бібліотечних процесів та технологій, дійсно виглядають міфічними, легендарними.

• ***Міф „Доступ до Інтернет зробить бібліотеки непотрібними суспільству”.***

Він пов'язаний із сюжетом сучасної еволюції бібліотек і вимагає відповіді „Чи вічна бібліотека?”. Зараз чітко виділяються три шляхи їх розвитку: технократичний, гуманітарний та технократично-гуманітарний. Перший передбачає бачення бібліотек як об'єктів технічної дії і притаманний електронним бібліотекам, другий – бере в розрахунок орієнтацію на вплив можливих наслідків дій людини на її розвиток і належить класичним аналоговим бібліотекам. Третій суміщує два попередніх і за рівнем інформатизації належить до автоматизованих аналогових бібліотек.

Переважає більшість бібліотек ВНЗ України та інших держав СНД, ***великі університетські бібліотеки*** Європи та світу обрали саме третій шлях розвитку.

Бібліотеки невеликих університетів США, в яких немає вузької спеціалізації бібліотекарів, еволюціонують за технократичним шляхом. За даними дослідження OCLC 2005 р. 84% студентів починали роботу над своїми науковими проектами з пошуку інформації на самих популярних сайтах Інтернет-систем [8]. В січні 2008 року на замовлення Британської бібліотеки було проведено дослідження серед англomовних студентів з розвинених країн Заходу, яке розвіяло багато міфів про взаємини молодих людей з новими технологіями, але отримало докази того, що вже 89% студентів університетських коледжів розпочинають дослідження зі звичайних пошукових систем, і

майже всі вони задовольняються результатами такого пошуку [9]. Але така тенденція починає захоплювати і вчених ВНЗ, які все менший час витрачають на роботу в бібліотеці і все більший інформаційний ресурс отримують з Всесвітнього павутиння. Врахувавши це, ректори невеликих ВНЗ США під гаслом «Університети повинні прагнути стати краще, ніж Google», проводять об'єднання бібліотек з інформаційно-технічними службами. З підвищенням вимог до фахівців, які володіють і технічними, і бібліотечними знаннями, значно підвищилась їх зарплата та соціальний статус. Але досить велика частина бібліотекарів вимушена залишати ці заклади, не витримавши вимог до рівня володіння комп'ютером [8].

Безумовно, вибір шляхів розвитку бібліотек – право закладів освіти. „Плюси” і „мінуси” є в кожній з тенденцій, але головне – позитивність інноваційних змін в бібліотеках на шляху до суспільства знань.

А чи бачать самі студенти в майбутньому бібліотеку? Соціологічне опитування *„Сучасна бібліотека ВНЗ очима студентів”*, проведене серед студентства десяти вищих закладів освіти Дніпропетровська в березні 2009 р. [10], дозволило розвіяти деякі міфи стосовно відношень «студент як користувач» та «бібліотека як канал комунікації». Обробка та аналіз інформації дали наступні результати:

1) Так зване, ділове читання, яке є складовою освітнього та дослідницького процесів, беззаперечно займає лідируючі позиції. Читання для сучасної молоді все більше втрачає статус естетичного задоволення та перетворюється в засіб отримання інформації. А раціоналізм студента як користувача інформації диктує впровадження нових форм бібліотечних послуг, які дозволять конкретні дані надати швидко і в повному обсязі. І саме таке надання інформації, причому не тільки бібліографічної, а і повних текстів, зумовлює необхідність взаємовигідного об'єднання зусиль з реалізації корпоративних проєктів. Бібліотеки якомога швидше повинні включитися в процес створення загальнодоступного навчально-наукового інформаційного забезпечення для інноваційного розвитку держави;

2) рейтинг традиційних джерел інформування (алфавітного та систематичного каталогів) знизився, найбільш затребуваними елементами довідково-інформаційної системи бібліотеки сучасні студенти вважають (в порядку ранжування): 1. Доступ до мережі Інтернет; 2. Електронний каталог; 3. Алфавітний каталог; 4. Систематичний каталог; 5. Бібліографічні посібники, покажчики, РЖ; 6. Бази даних; 7. Дні інформації, виставки нових надходжень.

Застосування сучасних інформаційних технологій змінило стандарти бібліотечної роботи взагалі і довідково-бібліографічного обслуговування читачів зокрема. Змінилась

стратегія пошуку інформації, значно розширився доступ до інформаційних джерел. Сьогодні користувачі бібліотек можуть здійснювати пошук інформації, використовуючи як традиційний довідково-бібліографічний апарат, так і електронний каталог, бази даних тощо. Таким чином, підтверджується робоча гіпотеза про те, що „Студенти позитивно сприймають проведення трансформаційних системних змін в бібліотеках”.

3) Впровадження інноваційних технологій в практику обслуговування читачів дозволило їм самим найбільш ефективно брати участь в інформаційному процесі, використовуючи як локальний, так і віддалений доступ до різних баз даних. Але поки що для достатньо великої кількості книгозбірень ВНЗ це не є нормою.

Дані дослідження підтверджують робочі гіпотези про те, що „Друковані видання залишаються найбільш затребуваними джерелами інформації для сучасного студента” та „Студентство є диференційованим за технологічним рівнем інформаційної культури, який в цілому є недостатнім”. Але треба зазначити, що ще одна з робочих гіпотез про те, що рівень інформаційної культури молоді залежить від профілю ВНЗ (технічного або гуманітарного), виявилась тільки міфом і не знайшла підтвердження. Для переважної більшості опитуваної аудиторії дніпропетровських студентів робота з електронною інформацією є цікавою та звичною.

4) на, в деякій мірі, провокаційне питання „Чи вважаєте Ви, що вільний доступ до мережі Інтернет зробить бібліотеки непотрібними для закладів освіти” переважна більшість опитуваних дала відповідь „не згоден” (62 %), частково погоджуються з питанням 32,3 %. Прикро, що 5,3 % респондентів вже не бачать в майбутньому такої соціальної інституції як бібліотека.

Результати дослідження підтвердили робочу гіпотезу про те, що „Збільшення ролі електронних документів не змінює кардинально головної функції бібліотек як гарантів загальнодоступної інформації”.

• **Міф про „покоління Google», яке не хоче читати.** В недалекому минулому був міф про „СРСР, як найбільш читаючу в світі державу”. Міфи сьогодення – „Криза читання”, „Комп’ютер витіснив читання”, „Ділове читання переважає над вільним” тощо. Всі вони пов’язані з міфом про „покоління Google”, про молодь, яка народилась після 90-х років минулого століття і яка вже зараз складає основний контингент наших студентів.

Термін "покоління Google" отримав широке розповсюдження в усьому світі. Це визначення з’явилося для ідентифікації користувачів, за плечима яких немає домережевого існування. Безумовно, це покоління, яке з дитинства долучається до інноваційних технологій, демонструє досить високий рівень комп’ютерної грамотності, але має низький рівень інформаційної культури. Глобальна мережа розвинула такі

негативні риси молоді як неухважність і небажання витратити час на обдумування знайдених в Інтернеті даних. І це покоління віддає перевагу візуальній інформації у зрівнянні з текстовою [11].

На щастя, даний факт поки що не стосується сфери навчання і науки. Бо зараз в Україні спостерігається „бум” вузівських бібліотек, пов’язаний зі збільшенням (до 50 %) часу для самостійної роботи студентів в процесі навчання у відповідності з вимогами Болонського процесу. Але аналіз результатів соціологічного опитування студентів - „покоління Google” Дніпропетровська [10] лише частково підтвердив одну із гіпотез – „Читання, обумовлене навчальною діяльністю студентів, завжди займає провідне місце в структурі інформаційних потреб молоді різних курсів і спеціальностей”. Дані свідчать про те, що „Читання, як необхідна умова навчання” знаходиться на третьому місці.

В той же час, власні спостереження, досвід колег та аналіз читацьких формулярів дозволяють стверджувати, що вже зараз студенти ВНЗ (молодь, що навчається на філологічних та історичних факультетах до уваги не беремо) стали менше читати художню та науково-популярну літературу. Тобто, поширена в суспільстві інформація про те, що літературні уподобання все менше становлять одну з форм проведення студентського дозвілля, вже не є міфом, бо це – реальність.

• **Міф «Моя хата скраю або бібліотечна інтеграція в Україні ще не актуальна».** Сюжет цього міфу спирається на деякі ментальні риси українців (обережність, повільність, індивідуалізм, консерватизм) [12] та відображає досить стереотипну поведінку частини бібліотек ВНЗ України щодо відмови взагалі або дуже повільної реалізації доповнення концепції володіння інформаційними ресурсами сучасною концепцією доступу до них. Маючи унікальні колекції галузевих та політематичних друкованих видань, сформованих в основному за радянських часів, бібліотечна спільнота окремих закладів освіти недостатньо серйозно відноситься, як взагалі, до питання виникнення нових функцій бібліотеки – інформаційного посередника і навігатора в інформаційному просторі, так, зокрема, і до питання стосовно комплексу проблем, які останнім часом з’явилися в сфері комплектування вітчизняною і зарубіжною літературою. Такими проблемами, наприклад, є: посилення бюджетних обмежень; зниження купівельної спроможності гривні і долара на глобальному ринку; зростання числа наукових публікацій, в тому числі і в електронному форматі; зміни в методах досліджень, які утворюють зростання потреб в матеріалах на іноземних мовах; недостатня наявність стійких інфраструктур, що забезпечують постійний доступ до інформаційних ресурсів. Галузі знань стають все більш різноманітними, вимоги до них збільшуються, а традиційні моделі в бібліотеках вищів з комплектування та збереження літератури

культурного, історичного та наукового характеру, жорстко орієнтовані на регіон та галузь починають старіти. Таким чином, окрема взята бібліотека стає не в змозі в повному обсязі задовільнити інформаційні потреби користувачів. Якісно новий виток їх розвитку на основі використання новітніх інформаційних і мережевих технологій стає можливим лише в результаті накопичення комунікативного потенціалу інформаційно-комунікаційної взаємодії бібліотек, який полягає в їх активній корпоративній діяльності.

Недалекоглядність зі сторони керівництва окремих бібліотек можна привести на прикладі Дніпропетровської області, де з 24 бібліотек ВНЗ III-IV рівня акредитації тільки 2 книгозбірні (Дніпропетровського національного університету та Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту) об'єднали свої зусилля з обласною універсальною науковою бібліотекою щодо створення регіональної корпоративної бібліотечно-інформаційної системи. На першому етапі інформаційно-комунікаційної взаємодії члени корпорації займаються інтеграцією е-ресурсів (аналітичний опис статей з періодичних видань) та електронною доставкою документів. З часом планується вирішення інших комунікативних стратегій в різних сферах професійної бібліотечної діяльності.

На жаль, на усталення цього міфу впливає факт того, що в Україні досі немає координаційного, методичного та консультаційного центру з питань корпоратизації, тому в державі діяльність зі створення бібліотечних корпорацій характеризується переважно ситуативним підходом. Тобто, існує проблемна ситуація, яка полягає у відсутності системного підходу до процесу формування бібліотечно-інформаційних об'єднань як бібліотек ВНЗ, так взагалі регіону та держави. І тільки створення гнучкого механізму управління процесами комунікаційної взаємодії дозволить вирішити питання ефективної участі бібліотек у виконанні спільних завдань, зміцнить їх інформаційні, технологічні, соціокультурні, науково-методичні зв'язки, сприятиме виникненню нових моделей, напрямів та засобів бібліотечної інтеграції.

Авторка вважає, що модифікація міфу «Моя хата скраю або бібліотечна інтеграція в Україні ще не актуальна» повинна відбуватися: по-перше, через зміну стереотипної бібліотечної свідомості завдяки активним контактам з відмінною від неї дійсністю та через інтенсивне засвоєння нової інформації; по-друге, усталенням бібліотечної практики, заснованої на впровадженні новітніх засобів і технологій, в тому числі і в управлінській діяльності – запровадження проектного управління. Проектне управління дозволить урегулювати питання відповідальності за зміни в діяльності бібліотек - учасниць корпоративного проекту, розподілу конкретних повноважень між ними та

узгодження їх дій, формування мотивації партнерських відносин та відповідальності за пакет міжфункціональних завдань.

• *Міф про кінець бібліотечної професії.* За словами професора А. В. Соколова, слід підкреслити, що зараз, коли соціальний престиж бібліотечної професії небезпечно знизився і їй грозить депопуляція, саме міфологія може стати одним з рятівних засобів її виживання [13].

В радянські часи героїчні міфи про "маршалов книжных" та „професію, високо піднятою Жовтнем", про щире серце бібліотекаря, який є душею будь-якої справи, мали в основному просвітницький характер. Вони активно культивувались письменниками, журналістами, офіційними особами на чолі з Н. К. Крупською. Розквіт бібліотечної міфології прийшовся на післявоєнні 50-60 рр., коли бібліотечна професія була особливо багата молодими, самовідданими, оптимістичними ентузіастами. Весь радянський період червоною рисою міфології проходила захопленість, безкорисливість, душевність, духовність служителів Книги. Тобто, героїзація та поетизація, як необхідні складові професійної міфології, неодмінно були присутні.

З середини 70-х років на побутовому рівні цінності просвітництва, гуманізму та прогресу, які завжди надихали героїв бібліотечних міфів, були майже загублені. Образ бібліотекаря розумівся як „сіренька миша, що сліпо охороняє книжкові скарби” або як людина „далекая от жизни, невзрачная, поглощенная лишь чтением, сортировкой и расстановкой книг” [14].

Формула „Тиха, скромна професія бібліотекар” була свідомо опущена „зверху” як виправдання неповажного відношення влади до нашої сфери діяльності. За результатами Всесоюзної науково-дослідної роботи „Библиотечная профессия: современное состояние и перспективы» (1988 р.) А. В. Соколов констатує: «Прекраснодушная инфантильность, доверчивая покорность и непритязательность выглядят сегодня как типичная социально-психологическая черта совокупного библиотекаря» [15, с. 271]. Але далі він відмічає також наявність і двох протилежних соціально-психологічних груп: „группы агрессивных нигилистов, не верящих в изменения к лучшему, и группы разумных оптимистов, отдающих себе отчет в негативных тенденциях и готовых им противостоять» [Там же].

Під впливом нових умов, коли стало важливим не тільки мати у себе в бібліотеці первинну інформацію, але й знати де вона знаходиться і як її отримати, якісно змінився бібліотекар-професіонал. Сучасному бібліотекарю притаманні риси постачальника, творця, охоронця та носія інформації і знань. А це – інтелектуальність, активна позиція, інтерес до нового, комунікабельність, інтелігентність, технократизм (в доброму розумінні), мобільність, вміння швидко реагувати, наполегливість, креативність, бажання

самому сприяти підвищенню престижу професії. І ще - незважаючи на те, що і в подальшому гуманітарна складова бібліотечної професії буде беззаперечною, визнаним фактом є те, що сьогодні кордони між діяльністю бібліотекарів та ІТ-фахівців починають потроху розмиватися. ***Тобто, професія бібліотекаря формується сьогодні як гуманітарна по суті і технологічна за засобами реалізації.*** Тому зараз постійно зі сторони активістів-професіоналів піднімаються питання щодо розширення спектру бібліотечних професій, пропонуються посади – бібліотекар з електронних ресурсів, бібліограф-аналітик, фахівець з метаданих, медіатекар, менеджер інформаційно-бібліотечної сфери, бібліограф-експерт міжнародних ІПС, технолог автоматизованих бібліотечних систем, бібліотерапевт тощо [16, с. 36]. Ці трохи таємничі і привабливі назви також є елементом міфотворення.

Таким чином, результатом проведеного дослідження стало досягнення поставленої мети щодо аналізу ситуації, пов'язаною з процесами міфотворення, та узагальненню сучасних бібліотечно-інформаційних міфів. Це дозволяє зробити наступні висновки:

1. Міфологічний вакуум спотворює професійну свідомість. Загублення професійної міфології означає втрату привабливості професії та пониження професійного самопізнання.

2. Сучасні процеси міфотворення, пов'язані з інформатизацією бібліотек, яка розуміє під собою їх насиченість технічними новинками та багатим інформаційним ресурсом, в тому числі і книгами в електронному форматі, не знищують книжкову культуру, а лише переводять її на іншій рівень сприйняття, більш відповідний реаліям інформаційного суспільства. Тим самим вони дають змогу бібліотекам гармонійно існувати в життєвому просторі „покоління Google”.

3. Загальні властивості міфічного мислення (невід'єднаність людини і світу, прагнення до ладу у соціумі та в душі людини, пояснення сутності об'єктів через історію їх творення тощо) дозволяють вважати найбільш поширеними як в суспільстві взагалі, так зокрема і в бібліотечній спільноті міфи:

- Міф про чудо інформатизації;
- Міф „Доступ до Інтернет зробить бібліотеки непотрібними суспільству”;
- Міф про „покоління Google», яке не хоче читати;
- Міф „Моя хата скраю або бібліотечна інтеграція в Україні ще не актуальна”;
- Міф про кінець бібліотечної професії.

4. Модифікації міфів повинна відбуватися: по-перше, через зміну стереотипної бібліотечної свідомості завдяки активним контактам з відмінною від неї дійсністю та

через інтенсивне засвоєння нової інформації; по-друге, через усталену бібліотечну практику, засновану на активному впровадженні новітніх засобів і технологій.

5. Розвиток бібліотечної міфології, яка віддзеркалюючи реальність, по-своєму «замінює» її, дозволяє виділити таку тенденцію розвитку бібліотеки як персоналізація. Персоналізація проявляє себе досить різноманітно: наївною вірою у винятковість професії бібліотекаря, яка втілює інтелектуальний початок та високу мораль; фетишизацією можливостей комп'ютера та Інтернету, освоєння яких нібито дозволить вирішити більшість професійних проблем; набуттям імені як символу та бренду, що сприяє самоідентифікації бібліотеки і, таким чином, зумовлює стратегію її розвитку.

6. Актуалізація привабливих та дещо чарівних міфів, притаманних інформатизації бібліотек, багато в чому залежить від самої бібліотечної спільноти. Втілені в слові, озвучені мрії про фантастичне майбутнє бібліотечно-інформаційної справи, активне позиціонування бібліотеки не тільки як інформаційного центру, а і як території позитиву, призведуть до реалізації, на перший погляд, недосяжних перспектив.

Репродукція міфів, як явище соціальної комунікації, не тільки відображає дійсність, але й має можливість конструювати її. Доведеним є факт того, що під час криз та незгод творча думка сягає неймовірних висот. Згадаймо, те, що донедавна ми вважали утопією, зараз є реальність. Тому, і сьогодні, і в майбутньому, розвиток бібліотечно-інформаційної міфології, підтримуючи в актуальному стані соціальну пам'ять та сприяючи розвитку гуманістичних, когнітивних механізмів соціального інтелекту, допомагає виконанню головних місій соціальних комунікацій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Ильганаева, В. А. Социальные коммуникации (теория, методология, деятельность): словарь-справочник [Текст] / В. А. Ильганаева. – Х.: КП «Городская типография», 2009. – 392 с.
2. Мак-Люэн М. Галактика Гутенберга: Сотворение человека печатной культуры [Текст] / Маршалл Мак-Люэн. – К.: Ника-Центр, 2003. – 432 с.
3. Щедрин А. Т. Вторичные мифы в коммуникативном пространстве: социокультурные измерения [Текст] / А. Т. Щедрин // Соціальні комунікації в стратегіях формування суспільства знань. У 2 ч. Ч.1 : матеріали міжнар. наук. конф., Харків, 26-27 лют. 2009 р. – Х.: ХДАК, 2009. – 229 с. – С. 12-16.
4. Великий тлумачний словник сучасної української мови [Текст] / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К.: Ірпінь: ВТФ „Перун”, 2002. – 1440 с.

5. Кремень, В. Г. Філософія: мислителі, ідеї, концепції: Підручник [Текст] / В. Г. Кремень, В. В. Ільїн. – К.: Книга, 2005. – 528 с.
6. Леонов, В. П. О библиотечно-информационных мифах [Текст] / В. П. Леонов // Библиотековедение. – 2006. - № 6. – С. 29-30.
7. Матлина С. Г. Библиотека как культурный феномен [Электронный ресурс] / С. Г. Матлина. – Режим доступа: <http://www.gpntb.ru/win/inter-events/crimea2007/cd/44.pdf>. – Загл. с экрана.
8. Фостер, А. Слияние библиотеки и технических служб [Электронный ресурс] / Андреа Фостер; Информ. Центр Ген. Консульства США в Екатеринбурге // Новости из жизни американских библиотек . – 2008. – 2 апр. - <http://biblioru.livejournal.com>. – Загл. с экрана.
9. Покоління Google” не вміє думати головою [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://oglyadach.com/news/2008/2/21/189799htm>. – Назва з екрану.
10. Колесникова Т. Сучасна бібліотека вищої школи очима студентів: за результатами соціологічного дослідження [Текст] / Тетяна Колесникова // Вісник Книжкової палати. – 2009. - №7. – С. 26-30.
11. Ямницкая, Н. Развенчан миф о «поколении Google» [Электронный ресурс] / Наталия Ямницкая // Вигляд. – 2008. – 25 февр. – Режим доступа: <http://www.vz.ru/society/2008/2/25/147116.html>. – Загл. с экрана.
12. Стражний, О. С. Український менталітет: Ілюзії. Міфи. Реальність.[Текст] / О. С. Стражний. – К.: Книга, 2008. – 368 с.
13. Соколов, А. В. Библиотечная мифология: Постановка проблемы [Электронный ресурс] / А. В. Соколов. – Режим доступа: http://libconfs.narod.ru/2005/s1/s1_p30.htm. – Загл. с экрана.
14. Филиппова, Т. Мифы профессии [Текст] / Т. Филиппова // Библиотечное дело. – 2005. – №7. – Режим доступа: <http://www.bibliograf.ru/issues/2005/7/48/0/545/>. – Загл. с экрана.
15. Соколов, А. В. Ретроспектива – 60: Тр. проф. Аркадия Соколова для библиотекарей и информатиков [Текст] / А. В. Соколов; Петерб. библ. общ-во. – СПб.: Независимая Гуманит. академия, 1994. – 463 с.
16. Шалиганова, А. Нові стандарти професії [Текст] / Алла Шалиганова // Бібліотечний форум України. – 2009. - № 1. – С. 35-39.